

Bidden en gebed in de Joodse traditie

Het gebed is als menselijke activiteit misschien wel zo oud als de mensheid zelf. Het is niet uitgevonden door het Jodendom of de Bijbel. De mens, omschreven als homo religiosus, is altijd op het heilige gericht geweest en heeft deze gerichtheid geuit in verschillende vormen van aanbidding, offer en gebed.

De Bijbelse visie op gebed veranderde echter enkele van de gebedswijzen van de primitieve mens radicaal. Dat kwam door revolutionaire gedachten, ten eerste dat God als Schepper betrokken was bij situaties waarin mensen verkeren en ten tweede dat de mens geschapen was naar het beeld van God.

Ondanks het feit dat in het na-Bijbelse Jodendom de visie op het gebed in sterke mate op de Bijbel was gebaseerd, waren de veranderingen in het gebed vergeleken met het gebed van de heidenen niet minder revolutionair. Voor het eerst in de geschiedenis ontwikkelde het gebed zich tot een activiteit, die los stond van de tempeldienst en –offers.

In het Oude testament is een gebed er dikwijls op gericht God te bewegen Zijn goedheid, erbarmen, gunst en genade tot de bidder neer te zenden. Soms gaat het gepaard met zuchten en steunen. Het kan zelfs overgaan in wenen met luide uithalen (Psalm 6:9); de tranen lopen over het gezicht (Ps. 39:13).

Men stort zijn ziel (1 Sam. 1:15) of hart (Ps.62:9) of zorg (Ps. 142:3) voor God uit.

Er is onderscheid in de gebeden. Het dankgebed(bijv. Ps. 33); de zondebelijdenis(bijv. (Ps.51);de smeekbede (bijv. Ps.12) ;de voorbede (bijv. Gen.18:16 e.v.; Ex. 32:11 e.v., 30 e.v.).

Het O.T. kent verschillende gebedshoudingen. Het zich ter aarde werpen (Gen. 22:5), knielen (Ps. 95:6), staan (1 Sam. 1:26; Ps. 134:1), gepaard gaande met het uitbreiden van de handen naar God toe (Ex. 9:29-33; 1 Kon. 8:54; Ps. 134:2).

Het kenmerk van het gebed in het O.T. is dat het gericht is tot JHWH. Voor de Israëliet betekent dit, dat hij bidt tot de levende God, die het verbond met Israël sloot en daarom betrouwbaar is en goed, heilig en rechtvaardig. Zijn gebed wordt geheel beheerst door de relatie, die JHWH tussen Zichzelf en Israël gesteld heeft. Het verbond is niet alleen de grond van het gebed, maar ook van de verwachting, dat JHWH horen en verhoren zal. JHWH is krachtens het verbond Israëls God en daarom heeft het zin op Hem een beroep te doen. In het gebed roept men gewoonlijk Gods hulp in voor het leven, dat in nood is geraakt. De nood is zowel geestelijk als lichamelijk van aard, maar meestal lichamelijk. Vooral de vijanden, de verdrukkers, veroorzaken deze nood. JHWH moge hen verlossen! De Israëliet bidt niet vóór, maar tegen zijn vijanden. Bij de cultus neemt het gebed een grote plaats in. Toch is het niet zó nauw daarmee verbonden, dat voor het persoonlijke gebed geen plaats zou overblijven. Denk aan Elia (1 Kon. 18:36v.) en Daniël (Dan. 9). Daarom kent het O.T. veel persoonlijke gebeden (Abraham, Mozes, Gideon, Manoah, Simson, Hanna, David, Salomo, Elia, Jeremia, enz.). Het boek der Psalmen is het Israëlitische gebedenboek. De Hebreeuwse titel daarvan luidt niet zonder reden: Tehillim (= gebeden).

Gebed in het Jodendom

De Joden baden twee of driemaal per dag (Ps. 55:18). In Hand. 3:1 en 10:9 zijn deze dagelijkse gebedstijden bekend; ook de christenen hielden zich daar aan.

Men bad dan het *Sjema*, bestaande uit Deut. 6:4-9; 11:13-21; Num. 15:37-41. Het wordt zo genoemd naar het eerste woord van Deut. 6:4: *Sjema' Israël = Hoor Israël*. Het behoort tot de oudste bestanddelen van de dienst in de synagoge. Het werd vaak omringd met allerlei andere gebeden.

Het hoofdgebed van de Joden heette *Sjemone-Esre*. Het bestaat uit achttien benedicties, die uit verschillende tijden stammen en wordt ook wel het Achttiengebed genoemd. De huidige lezing dateert van ca. 100 n.C. Het is samengesteld uit:

- a. drie lofprijzingen;
- b. gebeden om kennis, een boetvaardig hart, vergeving van zonden, verlossing, genezing van ziel en lichaam, vruchtbaarheid der aarde, bevrijding en vergadering van het Joodse volk, herstel van de theocratie, (verwerping van de afvalligen), opnemng van de proselieten, (wederopbouw van Jeruzalem en de tempel), verhoring van de gebeden, aanneming van de offers (na de verwoesting van de tempel vervangen door vernieuwing van de offerdienst);
- c. dankzegging voor Gods liefde-regering en gebed om vrede.

Evenals het Onze Vader heeft het gebed de wij-stijl; Israël voelt zich de gemeente. Men bad dit gebed twee of driemaal daags, soms in verkorte vorm.

Naast dit hoofdgebed kenden de Joden tafelgebeden: voor het eten wordt de Schepper geprezen.

Zij kenden natuurlijk ook het vrije gebed zoals genoemd in Luc. 18:10 v.v.

Streng voorschriften over gebedsriemen en kwasten hielden het bewustzijn levend, dat men tot de Allerhoogste sprak. Jezus kritiseert de misbruiken van het gebed in Mat. 6:5, Mark. 12:40 en Luc. 18:10 v.v.

Het Kaddisj-gebed is van oorsprong een gebed rond het leren van de Tora in de synagoge of het leerhuis. Later heeft het een centrale plaats gekregen in de Joodse liturgie in verschillende versies. Vooral als gebed voor rouwdiensten speelt het Kaddisj een belangrijke rol.

Kinderen zeggen het als één van hun ouders is overleden. Het is een teken dat de traditie doorgaat en dat jongeren op hun eigen manier de weg van de ouderen voortzetten:

Verheven en geheiligd worde Zijn grote Naam
in de wereld die Hij heeft geschapen volgens Zijn wil.
Moge Hij Zijn koninkrijk vestigen
in Uw leven en in Uw dagen
en in het leven van het hele huis Israël,
Snel en in de nabije tijd.

Moge Zijn grote naam geprezen zijn voor altijd en eeuwig.
Gezegend en geprezen, verheerlijkt en verheven, gehuldigd en geëerd,
verhoogd en geloofd zij de Naam van de Heilige, gezegend zij Hij, boven alle zegeningen
en lofzang, prijs en troost die in deze wereld kunnen worden uitgezegd
en zeg: Amen.

Moge de gebeden en smekingen van het huis aangenomen worden door hun Vader in de
hemel
en zeg: Amen.

Moge er overvloedig vrede van de hemel komen
en leven voor ons en heel Israël en zeg: Amen.
Moge Hij die vrede maakt in Zijn hoge hemelen,
vrede maken voor ons en heel Israël
en zeg: Amen.

Het Onze Vader

In het midden van de Bergrede (Matth. 5:20 – 7:27) waar het gaat om het concrete handelen van de leerlingen staat het gebedsonderricht.

Het Onze Vader (is allereerst het gebed van de ZOON). Zie Matth. 6:5-15.

Let op de volgorde: Uw Naam, Uw Koninkrijk, dan pas komt het zicht op de betekenis van: Uw wil geschiede. De mens in gebed probeert niet zijn wil aan God op te leggen; hij probeert Gods wil en erbarmen aan zichzelf op te leggen.

De wil van de Eeuwige is niet willekeurig af te lezen aan de gebeurtenissen van het leven, of uit de geschiedenis, maar staat in het kader van de Naam en het Koninkrijk. De wil is altijd gericht op het heil van mens en wereld.

Het gebed tilt ons uit de beperktheid van het eigen belang en stelt ons in staat de wereld te zien in de spiegel van de Heilige.

De mens die bidt, leert zijn situatie bezien vanuit het gezichtspunt van God.

Derhalve maakt de biddende mens zijn belangen ondergeschikt aan wat de God van Israël ter harte gaat. De Zoon doet de wil van de Vader in wat Hij volbrengt aan het kruis (Matth. 26:42) .

Daar worden wij niet buiten gehouden, daar worden wij in betrokken. Hij doet die wil, opdat die door ons ook gedaan wordt. Het gebed staat in het kader van het vertrouwen.

Gods pathos leidt tot sympathie. De mens leert met God meevoelen en meeleven en meehandelen.

In het Nieuwe Testament neemt ook de voorbede een grote plaats in; Paulus begint bijna al zijn brieven met de vermelding van zijn gebeden en dankzeggingen voor de gemeenten (Hand. 12:5) – (Jac.5:14 v.v.).

Ook voor overheden en vervolgers werd gebeden. Men bad tot God of tot Jezus. Het evangelie van Joh. legt nadruk op het gebed in Jezus naam (14:13; 15:16; 16:23v.). Ook wist men, dat Jezus voorbede deed bij God (Rom. 8:34; 1Joh. 2:1). Rom. 8:26v. noemt de Heilige Geest als de Geest, die voor ons pleit met onuitsprekelijke verzuchtingen. Daarin komt Hij onze zwakheid te hulp, want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, zodat wij gevaar lopen God te bidden om dingen, die niet in overeenstemming zijn met Zijn heilsplan.

Aan dank en gebed is het karakter van de Gemeenschap eigen.

Het 'ik' in de Psalmen is wel een persoonlijk ik, maar het leeft in de omvatting van de gemeente. Het rechte danken en bidden geschiedt in het 'wij' in het 'onze' Vader!

Nooit is de mens als lid van de gemeente en als medeschepsel eenzaam.

De dank gaat voorop. Spreken tot God is meespreken met de gemeente.

Reiny Westendorp